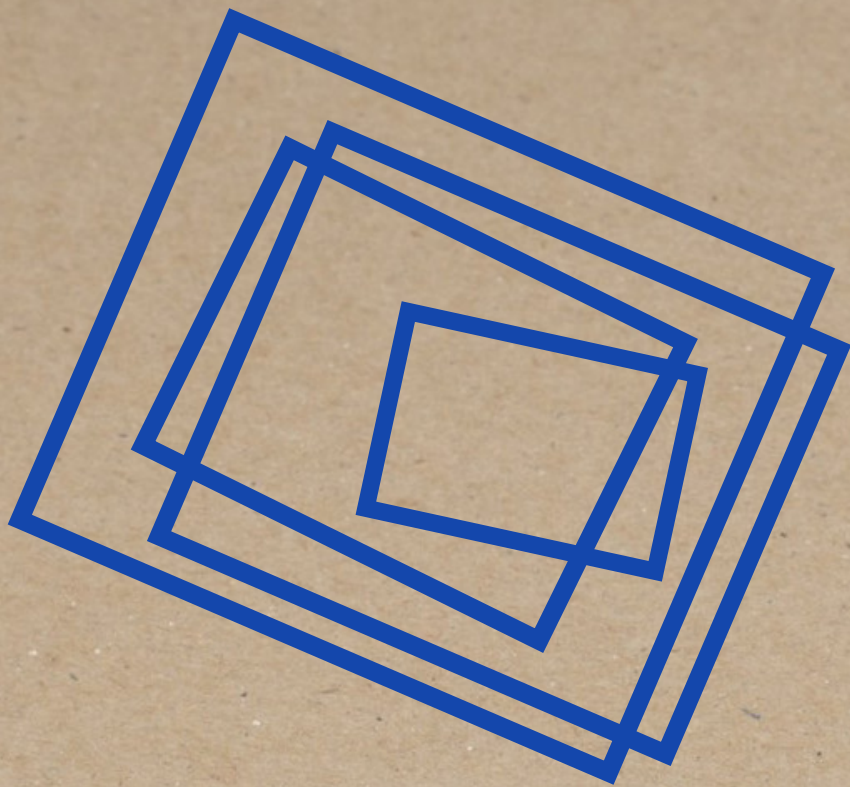

Boeken op tafel

Het BoekenOverleg vraagt actie!

Memorandum BoekenOverleg 2014

Prioriteiten

Vlaams beleidsniveau

1. Het Boekenoverleg vraagt van de overheid een krachtige ondersteuning van de gezamenlijke en gecoördineerde inspanningen van de partners om te werken aan een **breed gedragen leesbevorderingsbeleid**. Geletterdheid en leesbeleving moeten de hele bevolking ten goede komen, onafhankelijk van leeftijd, sociale positie en afkomst. Een gezamenlijk en concreet actieplan vanuit de beleidsdomeinen Cultuur, Onderwijs, Welzijn, Sociale Zaken en Armoedebestrijding is wenselijk.
2. Het BoekenOverleg wil dat **het geïntegreerde letterenbeleid**, vandaag belichaamd door het Vlaams Fonds voor de Letteren, voor de toekomst op een duurzame wijze verankerd wordt. Voor de volgende beheersovereenkomst 2015–2019 eist het BoekenOverleg een **ruimere financiële armslag** om een volwaardig non-fictie- en buitenlandbeleid uit te bouwen en de historische achterstand van de financiering van het literaire middenveld weg te werken.
3. Het BoekenOverleg wil dat de Vlaamse regering het bestaande **Masterplan voor de boekhandel in Vlaanderen** uitvoert. Structurele ondersteuning van het Innovatiecentrum van Boek.be en van de boekhandel is een noodzaak. Naar analogie met andere sectoren wil het BoekenOverleg een **mediacampagne** ter promotie van het boek en het lezen, lenen en kopen, met financiële steun van de Vlaamse overheid.
4. Recente cijfers tonen duidelijk aan dat besparingen op personeel, collectie en werking de basisdiensten van openbare bibliotheken in het gedrang brengen. Het **decreet Lokaal Cultuurbeleid** en de invoering van de beleids- en beheerscyclus bieden daarin onvoldoende bescherming voor de **openbare bibliotheken in Vlaanderen**. Het BoekenOverleg wil dan ook graag dat de Vlaamse overheid kwalitatieve criteria en meetbare indicatoren voor de basisdienstverlening vastlegt.
5. Het BoekenOverleg wil dat de Vlaamse overheid haar subsidiebeleid met betrekking tot het **boeken- en letterenerfgoed** afstemt op het aantal en de omvang van de opdrachten die ze in het Cultureel-erfgoeddecreet heeft vastgelegd.

Federaal Beleidsniveau

6. Het BoekenOverleg wil dringend een **aanpassing van het kunstenaarsstatuut, ook op maat van scheppende literaire kunstenaars**. Op federaal niveau wil het BoekenOverleg een verruimd toepassingsgebied van de cachetregeling voor de werkloosheidsvergoeding. Op Vlaams niveau is een sociaal-verzekeringsfonds voor zelfstandige scheppende kunstenaars noodzakelijk.
7. Het BoekenOverleg vraagt de invoering van een **gereguleerde boekenprijs**. Een gereguleerde boekenprijs betekent voor de lezer dat boeken blijvend aangeboden worden tegen betaalbare prijzen en garandeert de keuze uit een breed, divers en kwalitatief aanbod via vele winkelpunten. Concreet houdt een gereguleerde boekenprijs in dat de overheid gedurende zes maanden een maximaal kortingsplafond instelt voor de verkoop van nieuwe boeken aan de consument en een maximale korting vastlegt voor leveringen aan scholen en bibliotheken.

Europees beleidsniveau

8. Het BoekenOverleg vraagt een **verlaging van het btw-tarief op digitale boeken en elektronische publicaties**. In 25 van de 27 lidstaten van de EU wordt de inhoud van een gedrukt boek tegen zero btw-tarief of een verlaagd (6%) btw-tarief belast. Dit geldt niet voor e-boeken in ons land, waarvoor 21% btw wordt verrekend. Dit is schadelijk voor de innovatie in de boekensector.
- Het leidt ook tot sterke ongelijkheden tussen lokale en multinationale platformen. Aangezien deze kwestie vooral op Europees niveau wordt besproken, vraagt het BoekenOverleg van de Federale én de Vlaamse regering dringende passende stappen om het btw-tarief op digitale boeken (zowel op een drager als online) te verlagen naar 6%.

Inleiding

Het **BoekenOverleg** is het platform van alle relevante spelers uit het waardenetwerk van het boek in Vlaanderen. Het streeft naar gemeenschappelijke standpunten en behartigt de gezamenlijke belangen van de boeken- en letterensector, met respect voor de diversiteit en de autonomie van alle actoren. Om die opdracht te vervullen gaat het BoekenOverleg systematisch in gesprek met beleidsdomeinen op Vlaams, federaal en Europees niveau die raakvlakken hebben met de boeken- en letterensector.

Het BoekenOverleg werd door de Vlaamse minister van Cultuur formeel erkend als de eerste en belangrijkste gesprekspartner voor thema's en dossiers in verband met de boeken- en letterensector. In de beheersovereenkomst met het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL) heeft de Minister de secretariaatsfunctie van het BoekenOverleg toevertrouwd aan het VFL.

Het BoekenOverleg is vragende partij voor een beleid (op Vlaams, federaal én Europees niveau) dat de creatie en de productie van boeken extra stimuleert, een ruime verspreiding en promotie van het boek garandeert, de leesbevordering verder uitbouwt, opleiding en innovatie bevordert, oog en middelen veil heeft voor zowel het groeiende belang van de internationale context als de bewaring en de ontsluiting van boeken- en letterenerfgoed. Om dit alles te bereiken is het geïntegreerde letterenbeleid, vandaag belichaamd door het VFL, zonder meer een ontwikkeling in de goede richting. Het BoekenOverleg streeft bewust naar meer en betere samenwerking tussen alle partners en beleidsdomeinen om de beschikbare middelen zo efficiënt mogelijk in te zetten. Tezelfdertijd pleit het voor minder versnippering van de middelen en meer coördinatie om een coherent beleid op lange termijn te verwezenlijken.

Het belang van het boek als cultuurgoed – ook en vooral in crisisperiodes – kan moeilijk overschat worden. De inhoud van boeken zorgt voor het ontwikkelen, het bewaren, het verspreiden en het delen van cultuur. Een zo groot, laagdrempelig en veelvormig mogelijke toegang tot dit cultuurproduct vormt een voorwaarde voor een democratische en inclusieve samenleving. Maar een belangrijk gedeelte van het boekbedrijf ontwikkelt zich ook binnen de economische condities van vraag en aanbod met een nadrukkelijk commerciële

agenda. Het boek, in papieren versie of in alle afgeleide en alternatieve verschijningsvormen, bevindt zich dus op het snijvlak tussen economische én culturele belangen, maar biedt bovendien een zéér belangrijke maatschappelijke, emancipatorische en sociale meerwaarde. Het boek kan een cruciale rol spelen in de uitdagingen rond armoedebestrijding en laaggeletterdheid en is ook van wezenlijk belang om een echte interculturele dialoog te realiseren.

Het geïntegreerde letterenbeleid, vandaag belichaamd door het VFL, moet dan ook voor de toekomst op een duurzame wijze verankerd worden en vooral een ruimere financiële armslag krijgen om het uitgebreide en diverse beleidsspectrum van de auteur tot de lezer of consument op een kwalitatieve wijze verder te kunnen ondersteunen en uitbouwen, samen met alle partners van het BoekenOverleg.

Het evenwicht tussen al deze soms moeilijk verenigbare belangen vraagt om een voortzetting van het ‘geïntegreerde letteren- en boekenbeleid’, waarbij overleg en samenwerking tussen cultuur, onderwijs, economie, welzijn, en het bereiken van bepaalde institutionele voorwaarden (zoals een juridisch en fiscaal kader, sociale zekerheid en aandacht voor technologische ontwikkelingen) essentieel zijn om te slagen.

Realisaties BoekenOverleg

Sinds zijn ontstaan slaagt het BoekenOverleg er steeds beter in om alle belangrijke thema’s op een structurele wijze te behandelen in **breed sectoraal overleg**. Mee daardoor verwierf het de geloofwaardigheid als **eerste aanspreekpunt** en adviesorgaan voor de overheid.

Het BoekenOverleg speelde recent een actieve rol in het behoud van de **fiscale regeling voor auteursrechten** en in de totstandkoming van het koninklijk besluit voor het **leenrecht**. Voorts werd succesvol gelobbyd bij de minister van Cultuur voor een **Vlaamse Cultuurprijs voor vertalingen** naar het Nederlands en organiseert het met *De Staat van het Boek* een jaarlijkse sectordag. Ook bij de opstart van de universitaire **masteropleiding Literair Vertalen** en de verdere **integratie van het letterenbeleid** werd het nauw betrokken. Ten slotte is het BoekenOverleg verheugd dat de Vlaamse Regering het voorstel om **gastland** te worden op de **Frankfurter Buchmesse** in 2016, enthousiast omarmd heeft.

1. Vlaams beleidsniveau

CULTUUR

Vlaams Fonds voor de Letteren

Het BoekenOverleg is verheugd over de ambitieuze beheersovereenkomst tussen de Vlaamse overheid en het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL), maar wil die ambities ook financieel vertaald en verankerd zien voor de toekomst. Zonder volledigheid na te streven, stippen we enkele beleidsprioriteiten aan.

In binnen- en buitenland vormt **non-fictie** een steeds belangrijker deel van het boeken- en letterenvak. Het VFL vraagt de financiële middelen om voor non-fictie een identieke regeling op te zetten aan die voor andere genres: werkbeurzen, productieondersteuning naast vertaalsubsidie, actieve presentatie op buitenlandse podia.

Voor zijn **buitenlandbeleid** wil het VFL – naar het succesvolle voorbeeld van het Nederlands Letterenfonds en andere Europese collega’s – een degelijk presentatiebeleid voor auteurs en vertalers ontwikkelen en het bestaande residentiebeleid verder uitbouwen en verstevigen. Daarnaast is een duurzaam programma voor het vertalen van buitenlandse literatuur met een hoogstaand literair, maar commercieel minder evident karakter, wenselijk om een breed, divers boekenaanbod te behouden. Naast zijn culturele en promotionele rol wil het VFL ook zijn economische rol erkend en ondersteund zien.

Het VFL wil mee verantwoordelijkheid nemen voor **maatschappelijke thema’s** als armoedebestrijding en interculturaliteit, in samenwerking met diverse beleidsdomeinen.

Ten slotte werkt het VFL voort aan de ontwikkeling en de consolidering van **het literaire middenveld** en bouwt het de secretariaatsfunctie van het Boeken-Overleg op een dynamische wijze uit.

Literaire organisaties

Het literaire middenveld in Vlaanderen heeft het voorbije decennium een onmisbare plaats ingenomen in de relatie tussen auteur en lezer. De verschillende literaire organisaties zorgen samen voor een gediversifieerd en kwalitatief aanbod van activiteiten, gespreid over heel Vlaanderen. Het live-gebeuren is niet meer weg te denken in het beleven van literatuur, tekst en boek, en brengt jaarlijks duizenden geïnteresseerden op de been. Samen geven deze organisaties belangrijke impulsen aan leesbevordering, ondersteuning van creatie en auteurs, documentatie, promotie en verkoop van het boek. Toch is deze professionalisering de voorbije jaren niet gehonoreerd met aangepaste werkingsmiddelen. **De literaire organisaties blijven achtergesteld in vergelijking met kunstorganisaties uit andere sectoren.** Daardoor kunnen zij zich niet ontwikkelen tot financieel gezonde en krachtvolle organisaties met een dynamiek op lange termijn. Het literaire middenveld vraagt dan ook een hogere dotatie voor het Vlaams Fonds voor de Letteren met als uitdrukkelijk doel een betere subsidiëring van het literaire middenveld. Deze inhaalbeweging wordt al jaren gevraagd. Na de beleidsmatige integratie van het literaire middenveld zijn de daarbij horende werkingsmiddelen een dringende volgende stap.

Bibliotheken

In 2012 werd het decreet Lokaal Cultuurbeleid aangepast aan de vereisten van de interne staatshervorming en het Planlastendecreet. Vlaanderen formuleerde verschillende beleidsprioriteiten voor het organiseren van een laagdrempelige bibliotheek door de gemeente. Het gaat bijvoorbeeld om het bevorderen van cultuureducatie, leesmotivatie en e-inclusie, het inzetten op een aangepaste dienstverlening voor moeilijk bereikbare doelgroepen en op samenwerking met onderwijsinstellingen. Het decreet doet geen uitspraken meer over activiteiten of middelen. Daardoor blijven verwijzingen naar de deskundigheid van

het personeel op de vlakte. Ook is de gratis toegang voor kinderen en jongeren uit het decreet geschrapt, al blijkt uit onderzoek dat bibliotheekbezoek van jongs af aan een positief effect heeft op het lezen op latere leeftijd. Vanaf de nieuwe beleidsperiode werken de lokale besturen voor het eerst met de nieuwe beleids- en beheerscyclus (BBC). Een strategische meerjarenplanning vervangt dan de sectorale beleidsplanning.

Het wegvallen van zulke zekerheden in tijden van crisis baart het BoekenOverleg zorgen. Daarom vraagt het dat Vlaanderen de eventuele **effecten van het vernieuwde decreet en van de lokale meerjarenplanning** op onder meer het inzetten van deskundig personeel en de toegankelijkheid voor kinderen en jongeren en specifieke doelgroepen, extra blijft **monitoren** via BIOS en onderzoek.

Daarnaast vraagt het BoekenOverleg dat Vlaanderen innovatie blijft stimuleren en ondersteunen, zeker in de bibliotheeksector. De bibliotheek is en blijft immers een van de meest laagdrempelige en toegankelijke cultuurhuizen in de publieke ruimte.

Vlaamse Cultuurprijzen

Op verzoek van het BoekenOverleg bestaat er intussen niet alleen een Vlaamse Cultuurprijs voor literaire vertalers *uit* het Nederlands, maar ook *in* het Nederlands. Het BoekenOverleg vraagt echter dat die prijzen verder worden gesplitst. Dat wil zeggen dat zowel de prijs voor een vertaling van het Nederlands naar een andere taal als de prijs voor een vertaling in de omgekeerde richting, driejaarlijks in plaats van zesjaarlijks moet worden uitgereikt.

Daarnaast vraagt het BoekenOverleg om een Vlaamse Cultuurprijs voor scenarioschrijvers in het leven te roepen.

Mediabeleid

Het BoekenOverleg streeft een goede **samenwerking na met de openbare omroep** en blijft ijveren voor een degelijk, inhoudelijk boekenprogramma op televisie, waarbij inhoud primeert op vorm. Daarnaast ijvert het BoekenOverleg

ervoor om het boek zoveel mogelijk op een positieve, wervende en inhoudelijke manier op alle radio- en televisienetten en websites aan bod te laten komen in de normale programmatie.

Leesbevordering

Een samenleving kan haar sociale, culturele en economische potentie niet volop realiseren als haar bevolking te kort schiet op het vlak van geletterdheid. Zo essentieel is geletterdheid. Een verzekerde weg om geletterdheid bij mensen te ontwikkelen is hen **plezier te geven in lezen**.

Leesbevordering wil mensen dan ook maximale kansen bieden voor persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijke emancipatie. Daarom maken kinderen bij voorkeur van jongs af aan kennis met boeken via voorlezen in de context van gezin en opvang. Zonder interval worden mensen daarna hun leven lang, los van opleiding, sociale positie en afkomst, aangemoedigd en geïnspireerd om leeservaringen op te doen en het nut en het plezier van lezen te ontdekken.

Leesbevordering staat voor nieuwe uitdagingen door de huidige migratie, economische terugval en technologische ontwikkelingen. Naast de beproefde programma's moeten nieuwe projecten ontwikkeld worden in samenwerking met de maatschappelijke groepen die inzetten op deze terreinen en doelgroepen. Allereerst is een optimale samenwerking vereist tussen de domeinen cultuur en onderwijs. Maar ook alle andere partners van het BoekenOverleg zijn gebaat bij een levendig leesklimaat. Openbare bibliotheken, leesbevorderaars, onderwijs, auteurs en illustratoren, de letterensector, commerciële partners en de erfgoedsector zullen hun **krachten bundelen** en een brede coalitie op gang brengen om mensen toe te leiden naar een breed, aantrekkelijk en kwaliteitsvol leesaanbod. Zij rekenen daarbij op de actieve inzet van vele domeinen van de samenleving: **welzijn, armoedebestrijding, onderzoek en innovatie**.

Concreet kan de landelijke verspreiding van een wereldwijd beproefd project als Boekbaby's vele basisvoorwaarden van een effectief leesbevorderingsbeleid vervullen: **lage drempels, vroege aanpak, opvoedingsondersteuning, gericht op alle bevolkingsgroepen, breed gedragen en langetermijnvisie**.

Europees onderzoek levert verontrustende resultaten over de functionele geletterdheid van jonge mensen. De aanbevelingen die dat onderzoek meegeeft voor leesbevordering – en die in Vlaanderen vaak al bekend en op beperkte schaal getest zijn – moeten breed aangepakt kunnen worden. Ook daarvoor vragen wij van de Vlaamse overheid ondersteuning en financiële middelen.

Literaire canon

De canondiscussie is een hefboom om de leescultuur te bevorderen op een manier die optimaal antwoorden biedt op de noden van het nieuwe mediatijsperk. De bereikbaarheid van teksten en de kwaliteit van hun editie(s) kunnen belangrijker zijn dan de beschikbaarheid in boekvorm. Een **gemeenschappelijk plan** voor de literaire canon moet maximaal gebruik maken van de mogelijkheden van oude en nieuwe media. Beschikbaarheid in bibliotheken, via print on demand en online, is daarbij aangewezen. Naast de uitgevers zou ook de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL) een positieve rol moeten spelen.

Het VFL en de Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde (KANTL) kunnen een coördinerende rol spelen voor dat gemeenschappelijk plan, in samenwerking met de Nederlandse Taalunie en het Nederlands Letterenfonds. Voor tekstkritisch onderzoek en edities van klassieke literaire teksten moeten er voldoende financiële middelen voorzien worden.

Binnen de eindtermen moet er ruimer en explicieter aandacht zijn voor boeken- en letterenerfgoed. Met respect voor de diverse keuzes en pedagogische uitdagingen moeten we bekijken hoe boeken- en letterenerfgoed niet tussen de plooiën van de leerplannen kan vallen.

Nederlandse Taalunie

De Nederlandse Taalunie speelt een belangrijke rol voor verschillende grensoverschrijdende thema's en projecten. Het BoekenOverleg vraagt dat Vlaanderen in samenwerking met de Taalunie een formele, zichtbare partner wordt in de aansturing van het **DBNL-project** (cf. infra).

Vlaamse literatuur is niet altijd even bekend in Nederland, en omgekeerd. De initiatieven rond **grensoverschrijdend auteursverkeer** en -promotie moeten daarom verder uitgebouwd en uitgebreid worden. Ook het *Writers in Residence*-programma, dat auteurs uitzendt naar de afdelingen neerlandistiek aan zes buitenlandse universiteiten, heeft nood aan verdere ondersteuning.

Boeken- en letterenerfgoed

Literaire archieven en erfgoedbibliotheken dragen niet alleen bij aan de vorming van de identiteit van de cultuurgemeenschap. Als makelaars in informatie leveren ze ook onschatbare bouwstenen voor de kenniseconomie en innovatie van de toekomst.

Sinds het Cultureel-erfgoeddecreet van 2008 kunnen niet alleen musea maar ook culturele archiefinstellingen en erfgoedbibliotheken een **kwaliteitslabel** aanvragen. Dat is een belangrijke erkenning van de rol die bewaarbibliotheken en instellingen zoals het Letterenhuis opnemen in de bewaring van het Vlaamse boeken- en letterenerfgoed. In tegenstelling tot musea en culturele archieven kunnen erfgoedbibliotheken echter geen indeling op Vlaams niveau aanvragen. Zo blijft hun erkenning louter symbolisch en kunnen ze geen aanspraak maken op Vlaamse werkingsmiddelen. Het BoekenOverleg vraagt **een evenwaardige behandeling van musea, culturele archieven en erfgoedbibliotheken** voor subsidie-instrumenten.

De erkenning en subsidiëring van het Letterenhuis als collectiebeherende, literaire archiefinstelling en van de Vlaamse Erfgoedbibliotheek als netwerkorganisatie van zes erfgoedbibliotheken, zijn belangrijke stappen in de ondersteuning van het archivalische, typografische en documentaire erfgoed, en ook van hun erfgoedvormers en -beheerders. De werkingsmiddelen die zij via het Cultureel-erfgoeddecreet van 2012 ontvangen, zijn echter ontoereikend om de vele opdrachten die dit decreet hen toewijst, adequaat te vervullen.¹ Het BoekenOverleg vraagt om de slagkracht van het **Letterenhuis** en de **Vlaamse Erfgoedbibliotheek** te verhogen door een **meer realistische financiering van hun werking**.

¹ Zie ook de strategische nota *Erfgoedbibliotheken in actie. Aanbevelingen voor een performante sector in 2020*: <http://www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be/bron/2547>.

De Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL) is een Nederlands-Vlaamse website² die gefinancierd wordt door de Nederlandse Taalunie en die gedigitaliseerde literaire teksten, secundaire literatuur en andere bronnen omvat. In de loop van 2013 worden de werkzaamheden voor de DBNL ondergebracht bij de Nederlandse Koninklijke Bibliotheek (KBN). Het BoekenOverleg vraagt dat **Vlaanderen een formele en zichtbare partner wordt in de aansturing van het DBNL-project** zodat het aandeel Vlaamse literatuur meer in verhouding staat met het Nederlandse aandeel en zodat de data van de DBNL ook in de toekomst voor Vlaanderen toegankelijk en inzetbaar blijven, voor zowel onderzoekers als het brede publiek.

Digitale publicaties zoals e-boeken, digitaal archief van schrijvers en literaire organisaties, auteursblogs of elektronische tijdschriften moeten verzameld worden 'aan de bron'. Maar erfgoedinstellingen zijn niet toegerust om digitale documenten systematisch te verwerven en duurzaam te bewaren. Om te voorkomen dat er een 'digitaal zwart gat' in ons collectief geheugen ontstaat, is er nood aan een gecoördineerd beleid en een duurzame infrastructuur om 'born-digital' documenten te verzamelen en te beheren. De ontwikkelingen rond het Vlaams e-boekplatform (VEP) en het Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA) bieden kansen om het gedigitaliseerde en het digital-born erfgoed bij hun creatie te capteren en duurzaam te bewaren.

Het Vlaams Instituut voor Archivering (VIAA) focust voorlopig echter hoofdzakelijk op audiovisueel erfgoed. Het BoekenOverleg vraagt dat het **VIAA** zijn infrastructuur, diensten en expertise ook ter beschikking stelt voor de **langetermijnbewaring van digitaal en gedigitaliseerd boeken- en letterenerfgoed**.

Het Vlaams e-boekplatform (zie ook 'Onderzoek en innovatie') zal begin 2014 een feit zijn. Het is bedoeld als een ecosysteem om digitale boeken in Vlaanderen te verhuren, uit te lenen en te verkopen, maar voorziet niet in hun duurzame bewaring. Deze taak is veeleer weggelegd voor een gespecialiseerde organisatie zoals het VIAA. Het BoekenOverleg vraagt dat het VEP ervoor kan zorgen dat uitgevers hun e-boeken met minimale inspanningen (want via eenzelfde workflow) kunnen aanleveren voor de duurzame, beveiligde bewaring in het VIAA.

² <http://www.dbnl.org/>

Het BoekenOverleg vraagt verder een (haalbaarheids)onderzoek naar het **deponeren** van digitale Flandrica en auteursarchieven en een kader om digitale publicaties in Vlaanderen systematisch te deponeren.

De commercialisering van schrijversarchieven en andere waardevolle documentaire collecties vormt een bedreiging voor de democratische toegang tot 'ons erfgoed'. Om een adequaat antwoord te kunnen bieden op deze **vermarkting** moeten instrumenten worden ontwikkeld die het literaire en typografische erfgoed veilig stellen voor de (cultureel-erfgoed)gemeenschap. Het BoekenOverleg vraagt **fiscale stimuli** (bv. vrijstelling van erfenisrechten) die collectievormers of hun erven kunnen motiveren om hun archieven en bibliotheken aan erkende erfgoedinstellingen te schenken of te legateren, alsook middelen om de uitzonderlijke kerncollecties en topstukken aan te kopen.

ECONOMIE

In het onderzoeksrapport *Creatieve Industrieën in Vlaanderen: mapping en bedrijfseconomische analyse* brengen Flanders DC en University of Antwerp Management School (UAMS) de bedrijfseconomische impact van de boekensector in kaart. Op basis van cijfers uit 2008 berekenden zij de omzet van de boekensector (via een bottom-upbenadering) op **1,2 miljard euro** en komen ze op een toegevoegde waarde van 508 miljoen euro. De 509 werkgevers in de boekensector geven werk aan ongeveer 7.000 mensen (voltijdse equivalenten). In de sector zijn ook ongeveer 3.000 zelfstandigen actief. Bij de openbare bibliotheken, de literaire organisaties en de overheid werken nog eens circa 5.000 mensen rond boeken, literatuur en lezen. De boekensector is dus goed voor in totaal **15.000 werkplaatsen** in Vlaanderen en heeft een belangrijke economische meerwaarde, maar meer nog een enorme symbolische meerwaarde.

Voorlopig gaat het nog goed met het boek in Vlaanderen. In vergelijking met onze buurlanden houdt de boekenverkoop goed stand. Maar we moeten de bedrijven die potentieel zwak staan, de nodige kennis en middelen geven om zich te wapenen en om een nieuwe plaats te vinden in een veranderende wereld.

Masterplan voor de boekhandel

Het BoekenOverleg vraagt dat de Vlaamse regering haar volle steun verleent aan het *Masterplan voor de Vlaamse boekhandel*.³ De boekhandel heeft het niet gemakkelijk. De digitalisering is definitief doorgebroken in het boekenvak, boekhandelaren verouderen en vinden geen overnemers, een economische vertaling van de culturele waarde van de boekhandel ontbreekt, de marges zijn laag en staan onder druk ... Het is zaak om de boekhandel op korte termijn op alle mogelijke manieren te ondersteunen. Niet door hen geld te geven, maar middelen die hen helpen om een nieuwe plek te vinden. Daarbij is een verdere structurele ondersteuning van het Innovatiecentrum van Boek.be een noodzaak. Door breed in te zetten op innovatieconcepten doorheen de hele keten, kunnen we onze ondernemers hun plek laten behouden. Alle voorstellen uit het Masterplan voor de boekhandel uit 2011 staan vandaag nog altijd op de agenda. Het BoekenOverleg dringt aan bij de Vlaamse regering om dat Masterplan op een ernstige manier te ondersteunen.

Campagne ter promotie van het boek

Het onderzoek rond het *Lees-, leen- en koopgedrag in Vlaanderen* heeft aangetoond dat er nood is aan een **imagocampagne ter promotie van het boek en het lezen, lenen en kopen**. Bijna 30% van de Vlamingen leest nooit een boek. Als er mediacampagnes mogelijk zijn om vlees te promoten (*Vlees van hier? Met plezier! / Meesterlyck / e.a.*) met overheidsgeld, waarom zou iets vergelijkbaars niet kunnen voor boeken (radio, tv, advertenties, online, afficheage ...)? De maatschappelijke relevantie van boeken en lezen is bijzonder groot. Het BoekenOverleg wil een sensibiliseringscampagne lanceren ter promotie van het boek en het lezen, gedragen door alle actoren van het BoekenOverleg: boekenbranche, literair middenveld, auteurs, leesbevorderaars, openbare bibliotheken en erfgoedsector. Hiervoor vraagt het de steun van de Vlaamse overheid.

³ <http://www.boekenvak.be/sites/default/files/111111%20Een%20Masterplan%20voor%20de%20Vlaamse%20boekhandel.pdf>

Bedrijfseconomische begeleiding

Het BoekenOverleg pleit voor een degelijke bedrijfseconomische begeleiding van alle actoren in de boekensector, in de vorm van een **expertisecel**. Deze expertisecel, onder auspiciën van het Agentschap Ondernemen, op te richten binnen de schoot van het Kenniscentrum van Boek.be, zou bestaan uit economen, retailspecialisten en kenners van het boekenvak. De cel kan de specifieke noden van auteurs, uitgevers, logistieke bedrijven en boekverkopers in kaart brengen en aangepaste begeleidingsprogramma's opzetten voor de verschillende spelers in het veld, zodat ze de moeilijke transitie binnen het nieuwe ecosysteem van de boekensector goed kunnen doorlopen.

Toegang tot betaalbare kredieten

De boekensector bestaat hoofdzakelijk uit kmo's. Vele van hen krijgen vandaag nog heel moeilijk investeringskredieten van de banken. Wij dringen aan bij zowel de Federale als de Vlaamse regering om kredieten voor kmo's uit de boekensector te vergemakkelijken. Meer bepaald pleiten we voor de voortzetting van de **Initio-lening** bij het Federale Participatiefonds, ook na de regionalisering van dat fonds. Wij pleiten ook voor een betere toegang tot **Cultuurinvest** voor boek- en boekhandelsprojecten, en voor een subfonds voor de boekensector binnen het geplande globale **kmo-fonds** van de Vlaamse regering.

Groepsaankopen en kwalitatieve gunningscriteria

Voor boekenleveringen aan scholen, bibliotheken en overheidsinstellingen zijn naast kwantitatieve ook **kwalitatieve gunningscriteria** noodzakelijk. Deze laatste garanderen een divers aanbod en een kwalitatieve dienstverlening en betekenen tegelijk een brede ondersteuning van de kwaliteitsboekhandel. Hierbij moet rekening gehouden worden met de resultaten van een recent onderzoek in opdracht van de minister van Cultuur naar het aankoopbeleid bij openbare bibliotheken.

Daarnaast merken we dat diverse onderwijsnetten meer en meer overgaan tot groepsaankopen van boeken. Het BoekenOverleg beklemtoont dat boeken een cultureel product zijn met een groot educatief belang in het onderwijs. Daarom kunnen ze niet zomaar vergeleken worden met andere producten. Het BoekenOverleg pleit voor een maximale band tussen de onderwijsinstellingen, de uitgevers en de boekhandels om de hoge kwaliteit van de educatieve boeken in Vlaanderen te behouden. Het BoekenOverleg dringt er ook op aan dat de onderwijsnetten verplicht worden om de aanbestedingscriteria voor groepsaankopen zo op te stellen dat **lokale boekhandels** aan de aanbesteding kunnen deelnemen, waardoor de band tussen de school en de lokale boekhandel gegarandeerd blijft.

Ondersteuning van het Vlaams boek in het buitenland

Internationalisering is niet evident voor kmo's. Het project *Books from Flanders in the world* staat voor de internationale economische valorisering van Vlaamse auteurs, illustratoren en uitgevers door middel van kennisopbouw, professionalisering en internationaal ondernemerschap. Het trekt enerzijds investeringen aan in Vlaanderen, en verzekert anderzijds de collectieve aanwezigheid, promotie en netwerken van het Vlaamse boekenvak op de belangrijkste wereldvakbeurzen. De partners van dit project, Boek.be, de Vlaamse Uitgevers Vereniging (VUV) en het Vlaams Fonds voor de Letteren (VFL), ijveren voor **een meer gecoördineerde aanpak bij Flanders Investment & Trade (FIT)**. Het BoekenOverleg vraagt dat bij voorkeur één verantwoordelijke aangesteld wordt voor de boekensector binnen het FIT, zodat relevante kennis van markten en investeringsmogelijkheden opgebouwd kan worden. Het BoekenOverleg vraagt ook meer 'duurzame' beleidsaandacht voor de Creatieve Industrieën waarvan het boekenvak deel uitmaakt, in het bijzonder meer coördinerende initiatieven waardoor de Creatieve Industrieën elkaar kunnen versterken tijdens hun buitenlandwerking.

ONDERZOEK EN INNOVATIE

Onderzoek

Het BoekenOverleg vraagt aan de Vlaamse overheid **een structureel budget voor onderzoek** voor de boeken- en letterensector. Deze onderzoeksmiddelen moeten komen van verschillende beleidsdomeinen: cultuur, onderwijs, media, economie, innovatie, welzijn ... Binnen het BoekenOverleg zelf zullen de onderzoeksnoden en -opportunities beter worden afgestemd en gecoördineerd.

Het betreft zowel specifieke onderzoeksprojecten om grote kennislacunes in te vullen (bv. een kwantificering van de totale symbolische meerwaarde van de boeken- en letterensector) als nulmetingen en herhalingsonderzoek.

Het Vlaams e-boekplatform

Het Vlaams e-boekplatform (VEP, zie ook 'Boeken- en letterenerfgoed') zal begin 2014 een feit zijn. Het is bedoeld als een ecosysteem om digitale boeken in Vlaanderen te verhuren, uit te lenen en te verkopen. Het BoekenOverleg vraagt de Vlaamse overheid om met de nodige zorg de resultaten van het project *Innovatief Aanbesteden* voor het VEP op te volgen, zodat de inspanningen die werden geleverd door IWT, Bibnet en Boek.be, **effectief ten goede komen van de Vlaamse boekensector**.

Voortzetting van de innovatiesteun aan de Vlaamse uitgevers

Vandaag ondersteunt de Vlaamse overheid via het Agentschap voor Innovatie door Wetenschap en Technologie (IWT) al enkele projecten die de boekensector helpen om innovatieve producten en projecten te ontwikkelen, waarmee de Vlaamse uitgeefsector zich kan meten met de internationale ontwikkelingen. Het project *Uitgeverij van de toekomst* loopt nog tot 2015. Het BoekenOverleg vraagt de Vlaamse overheid om dit project goed te evalueren en om vervolgproukten te ondersteunen volgens de noden van de uitgeverwereld.

Ondersteuning van de diensteninnovatie in de boekhandel

In het *Masterplan voor de boekhandel* zijn diverse voorstellen opgenomen voor diensteninnovatie. We denken onder andere aan:

- ❖ een cross-overnetwerk waarbij naar samenwerking gezocht wordt met **andere multimediasectoren** op het vlak van assortimentsopbouw, belevingstools, vernieuwende presentatievormen ...;
- ❖ werken aan de klantenkennis en het ontwikkelen van een **CRM-systeem**, waarmee elke boekhandel cijfers over zijn klanten kan verzamelen en gemakkelijk met hen kan communiceren. Het centrale beheer van dit CRM-systeem kan bij Boek.be ondergebracht worden. Door de uiteindelijke integratie van de informatie via de kassasystemen van de verschillende boekhandels, kan er een performante CRM-planning ontstaan.

Het BoekenOverleg vraagt aan de Vlaamse overheid om te bekijken op welke manier deze diensteninnovatie in de boekhandel ondersteund kan worden.

ONDERWIJS

Leesbevordering binnen het onderwijs

De PISA-resultaten (2009) tonen een verontrustend gebrek aan leesinteresse bij jongeren. In de onderwijspraktijk zien we ook grote verschillen in de leescultuur. Sommige leerlingen krijgen een groot en rijk aanbod; anderen worden amper uitgenodigd of uitgedaagd om meer of liever te lezen. Het boekenvak moedigt de beleidsaandacht hiervoor aan, die in de toekomst zeker niet mag verslappen.

Recente onderzoeken en publicaties tonen het belang aan van lezen en zelfs de effecten die goede boeken hebben op de ontwikkeling van onze hersenen. In opdracht van CANON Cultuurcel wordt lezen opgenomen in het langlopende onderzoek Cultuur in de Spiegel. In de stuur- en expertengroep zijn verschillende stakeholders uit het boekenvak vertegenwoordigd.

Lezen wordt vanuit de ontwikkelingsdoelen en de eindtermen 'breed vormend' ingevuld. Het gebruik van verschillende tekstsoorten die voor de leerlingen betekenisvol kunnen zijn, worden verkend, gedecodeerd, bewerkt én geproduceerd in de klas of daarbuiten, en dit steeds in relatie tot andere media en vanuit interculturele gerichtheid. Het boek behoudt een bijzondere plaats: als element van cultuuroverdracht, als bron van leesplezier, als inspirator van de verbeelding en als cultuuruiting zelf. In verhalen maken we reizen in ons hoofd, verkennen we posities die ook ver van onze werkelijkheid staan, leren we perspectieven zien door andere ogen.

Leesplezier is in het huidige onderwijs en vormingsbeleid een permanent aandachtspunt en dat moet zo blijven. Voor de (nabije) toekomst formuleren we graag de volgende bezorgdheden:

- ❖ In de **eindtermen** van de basis- en de middelbare school moet er meer aandacht komen voor een breed **leesaanbod**, waarbij kwalitatieve, klassieke en recente (jeugd)literaire teksten een vaste waarde hebben.

- ❖ In onze samenleving is correct omgaan met grote hoeveelheden informatie een belangrijke competentie. Het gaat van het formuleren van een informatiebehoefte, over zoeken en vinden tot correct gebruiken en verwerken. Dit alles wordt samengevat in het begrip **informatiegeletterdheid**. Bij een hervorming van het secundair onderwijs moet hier meer aandacht naar uitgaan. Concreet: in het hoger onderwijs zijn er grote verschillen vastgesteld in de informatievaardigheden van de nieuwe studenten. In de eindtermen zijn er elementen opgenomen die hierop betrekking hebben, maar die volstaan niet.
- ❖ **De boekensector wil betrokken worden bij de hervorming van het secundair onderwijs**, die de komende jaren op de agenda van de Vlaamse regering staat. Het BoekenOverleg benadrukt de rol die bijvoorbeeld educatieve uitgevers, expertisecentra en leesbevorderaars hierin kunnen spelen. De invloed op de kwaliteit van het lesmateriaal, de lees kwaliteit en het leesplezier van kinderen en jongeren is enorm. Net zoals bij de rondetafels *Lieverlezen* en het onderzoek *Cultuur in de Spiegel* juichen we daarom de kans toe om erbij betrokken te worden.
- ❖ Leerkrachten in opleiding moeten een goede leesbegeleider worden. Daartoe is een grondige kennis over leesaanbod en -didactiek onontbeerlijk. De afstemming van de **lerarenopleiding** met de (lees)noden van het onderwijs is noodzakelijk.
- ❖ **Samenwerking tussen openbare bibliotheken en scholen** is momenteel een beleidsprioriteit van de Vlaamse overheid. In het buitenland beschikken scholen dikwijls over een goed uitgebouwde schoolbibliotheek. In Vlaanderen ontbreekt deze vaak. Samenwerking tussen school en bibliotheek biedt extra kansen voor leesbevordering en mediawijsheid. Het BoekenOverleg vraagt dat de Vlaamse overheid blijft inzetten op deze beleidsprioriteit.

Een postgraduaat voor het boekenvak

Hoewel er meer mensen tewerkgesteld zijn in de boekensector dan in de journalistiek, is er geen specifieke opleiding op masterniveau voor wie na zijn studies aan de slag wil in het boekenvak. Daarom pleit het BoekenOverleg voor een Postgraduaat voor het Boekenvak. Boek.be en de Universiteit Antwerpen, in samenwerking met UAMS, werken momenteel aan een oplossing. Het BoekenOverleg vraagt dat de Vlaamse regering dit initiatief financieel ondersteunt, zodat een kwalitatief hoogstaande opleiding voor het boekenvak eindelijk gerealiseerd kan worden in Vlaanderen. Het succes van de *Lessenreeks Actuele Vraagstukken voor Uitgeverij en Boekhandel* aan de UA toont aan dat er voldoende potentieel is voor dit postgraduaat.

Bibliotheek- en archiefopleidingen

Er is extra aandacht nodig voor kwaliteitsvolle, reguliere bibliotheek- en archiefopleidingen die aansluiten bij de actuele, reële behoeften van de bibliotheken en archieven in al hun diversiteit en complexiteit.

Wat houdt dat concreet in?

- ❖ De procedure voor het inschalen van beroepskwalificaties moet voldoende inspraak voorzien van het beroepsveld.
- ❖ Er is nood aan een bibliotheek- en een archiefopleiding op niveau 5 (hoger beroepsonderwijs) of niveau 6 (bachelor).
- ❖ De bestaande postacademische vorming (PAVO) Informatie- en Bibliotheekwetenschap (IBW) aan de Universiteit Antwerpen moet uitgebouwd worden tot een volwaardige masteropleiding. Het hedendaagse informatielandschap – en de bibliotheek als belangrijke speler daarin – heeft nood aan een sterke masteropleiding, met voldoende aandacht voor informatietechnologie en management.

- ❖ De bestaande master-na-masteropleiding Archivistiek en Hedendaags Documentbeheer (AHD) moet uitgebouwd worden tot een masteropleiding die openstaat voor bachelors van uiteenlopende vooropleidingen. De huidige beperking om alleen afgestudeerde masters in de Geschiedenis toe te laten, stemt niet overeen met de wensen en noden van het beroepsveld. De opleiding moet naast de klassieke archivistiek, voldoende aandacht hebben voor digitale informatie en voor erfgoed.

Literaire vertalers

Er is behoefte aan een vormelijk en inhoudelijk ontwikkelingstraject voor literaire vertalers. Deze veeleisende werkomgeving vergt een gepaste opleiding en permanente vorming. Ondersteuning van de in september 2013 opgerichte Master Literair Vertalen vanuit onderwijs is bijzonder wenselijk. In het kader van een integraal vertaalbeleid voor het Nederlands – te ontwikkelen in nauwe samenwerking met de Nederlandse Taalunie en het Nederlands Letterenfonds – is het aanbevolen om ook in dit verband de rol en de functie van het Expertisecentrum Literair Vertalen te bekijken en zo nodig bij te sturen.

Conserveringsopleidingen

Er is behoefte aan kwaliteitsvolle opleidingen voor conservering, restauratie en restauratie, voor zowel klassieke materialen als digitale bestanden. Het verdient aanbeveling om hiervoor nieuwe en bestaande opleidingsinitiatieven op het geschikte niveau (hoger beroepsonderwijs, hogescholen, universiteiten) te ondersteunen.

2. Federaal beleidsniveau

Aanpassing van het statuut van de kunstenaar voor scheppende kunstenaars

Uitvoerende kunstenaars (in RVA-termen: mensen uit het 'spektakelbedrijf') hebben via de regelgeving 'sociaal statuut van de kunstenaar' een sociaal vangnet bij werkloosheid. Voor scheppende kunstenaars buiten het 'spektakelbedrijf' biedt dit statuut geen ondersteuning: hun opdrachtgevers (bv. uitgevers, galeries ...) zijn nagenoeg nooit hun werkgevers. Dit lijkt op feitelijke discriminatie en op een schending van het gelijkheidsbeginsel.

Zelfstandige worden in hoofd- of bijberoep is de meest voor de hand liggende (of zelfs de enige) optie. Dat is gezien het inkomen van veel auteurs niet vanzelfsprekend en bovendien schiet dit statuut tekort bij werkloosheid, invaliditeit, pensioen ... Aanvullende verzekeringen zijn nodig.

Op federaal niveau moet het toepassingsgebied van de **cachetregeling voor de werkloosheidsvergoeding** verruimd worden.

Op Vlaams niveau kan de overheid een **sociaal-verzekeringsfonds** voor zelfstandige scheppende kunstenaars opstarten met een minimaal basisbedrag. Het pensioenfonds wordt verder gespijsd door:

- ❖ kunstenaars met een erkend kunstenaars- en zelfstandigenstatuut. Door hun inlage in het fonds zijn ze vanaf een bepaalde hoogte ook verzekerd wanneer ze arbeidsongeschikt zijn;
- ❖ de overheid, die een regeling uitwerkt waarbij van alle nominale subsidies een percentage naar het pensioenfonds gaat.

Gereguleerde boekenprijs

Boeken zijn unieke dragers van kennis, inspiratie, verbeelding en vrije tijd. Op educatief vlak maken zij dat onze bevolking de voorsprong behoudt op kennisgebied, de basis van onze welvaart. Een gunstig klimaat waarin boeken op brede schaal gecreëerd en verkocht kunnen worden, is dan ook van belang voor de hele samenleving. Uitgevers en boekhandels moeten kunnen rekenen op voldoende marge om een breed assortiment te behouden. Een gereguleerde boekenprijs betekent voor de lezer dat boeken blijvend aangeboden worden tegen betaalbare prijzen en garandeert een breed aanbod in vele winkelpunten. Om dit klimaat te creëren, stelt het BoekenOverleg enkele maatregelen voor die gezamenlijk 'de gereguleerde boekenprijs' vormen.⁴ Concreet houdt een gereguleerde boekenprijs in dat de overheid gedurende zes maanden een **maximaal kortingsplafond** instelt voor de verkoop van nieuwe boeken aan de consument en een maximale korting vastlegt voor leveringen aan scholen en bibliotheken. Omdat deze maatregelen alleen resultaat opleveren als iedereen, ook buitenlandse bedrijven, ze naleven, vraagt het BoekenOverleg dat ze omgezet worden in reglementering.

Een transparante uitbetaling van de leenvergoeding

Het Koninklijk Besluit (KB) betreffende de vergoeding voor publiek leenrecht werd eind 2012 vervangen door een nieuw KB. Het BoekenOverleg hoopt dat de systematische verhoging van de leenvergoeding ook na 2017 wordt voortgezet, maar niet ten koste van de budgetten voor de bibliotheek en haar toegankelijkheid.

Het nieuwe KB regelt echter niet de manier waarop leengelden verdeeld worden. Het BoekenOverleg pleit ervoor om **de uitbetaling door de rechtenmaatschappijen op een transparante manier te organiseren**, aan de hand van betrouwbare digitale cijferinformatie over uitleningen. Hierdoor zou een titel-specifieke verdeling van de leenvergoeding kunnen worden gerealiseerd, naar het voorbeeld van onze buurlanden. In Vlaanderen is zowel de bibliotheek-

⁴ http://www.vfl.be/_uploads/Downloads/downloads/2013___Boekenoverleg___Gereguleerde_boekenprijs.pdf

sector als de boekensector zo geïnformatiseerd dat een dergelijk transparant systeem gemakkelijk opgezet kan worden.

Bescherming van het auteursrecht en bestrijding van piraterij

De e-boekenmarkt groeit jaar na jaar. Uitgevers ontwikkelen producten die inspelen op de vraag van de lezer. Deze lezer krijgt een steeds gevarieerder aanbod en kan kiezen tussen allerlei innovatieve manieren om boeken te lezen. Hoewel het marktaandeel van het e-boek momenteel nog vrij bescheiden is, mag verwacht worden dat deze nieuwe vorm van uitgeven in de komende jaren systematisch aan belang zal winnen en wellicht ook voor nieuwe ontwikkelingen en toepassingen in het letteren- en boekenvak zal zorgen.

E-boeken die illegaal gedownload worden, brengen schade toe aan deze nieuwe producten, onderwaarderen boeken als cultureel goed en maken dat de overheid fiscale inkomsten mist. Dit misbruik lijkt de jongste tijd fel toe te nemen en boeken, die vaak nauwelijks opslagcapaciteit innemen, zijn bovendien bijzonder kwetsbaar. Er zijn goede procedures nodig om illegale e-boeken van websites te verwijderen en deze te sluiten als ze niets ondernemen. Het BoekenOverleg vraagt de federale overheid om de **internetaanbieders** hun verantwoordelijkheid te laten nemen, ze te verplichten om hun netwerken als goede huisvaders te beheren en om actief samen te werken met de bevoegde overheidsdiensten bij inbreuken via hun netwerken. Het BoekenOverleg vraagt een snel en doeltreffend optreden van de **parketten** en de **FOD Economie** ter bescherming van het legale aanbod (zowel fysiek als digitaal). Het BoekenOverleg streeft daarbij naar een evenwicht tussen de belangen van de rechthebbenden en die van het publiek, rekening houdend met het algemene belang.

Investing in het boekenvak fiscaal aantrekkelijk maken

De filmsector in ons land kent een enorme bloei, mee dankzij de *tax shelter*, waardoor extra investeringen in film fiscaal interessant worden. Het boekenvak staat voor de uitdaging om zich ook aan te passen aan de nieuwe omstandigheden. Daarom vindt het BoekenOverleg het essentieel dat extra investeringen in de boekensector fiscaal aantrekkelijk worden gemaakt. Het BoekenOverleg vraagt aan de Federale en de Vlaamse regering om samen een fiscaal gunstig systeem uit te werken voor extra investeringen in nieuwe projecten in de boekensector.

Controle op de rechtenmaatschappijen

Het BoekenOverleg hoopt op een efficiënte controle van de werking van de rechtenmaatschappijen. Het betreft onder meer de overheadkosten en de transparantie bij de uitbetaling van (o.m. bij de betaling van het leenrecht), maar ook de communicatie naar rechthebbenden en naar de brede samenleving ...

De federale instellingen

De federale wetenschappelijke instellingen (FWI's) moeten hun **middelen efficiënter aanwenden** om hun taken te kunnen waarmaken in de brede bibliotheek- en archiefsector. Het BoekenOverleg rekent op een actieve samenwerking van de FWI's met instellingen en organisaties uit de gemeenschappen op het vlak van internationale projecten, studiewerk, onderzoek en experimenten rond nieuwe ontwikkelingen, ten bate van de hele informatiesector.

De informatie die de federale instellingen (FWI's, FOD's ...) beheren, moet **toegankelijk zijn en blijven voor het brede publiek**. Zij beheren immers vaak unieke informatie die elders in België niet beschikbaar is.

De Koninklijke Bibliotheek moet haar rol als nationale bibliotheek ten volle waarmaken en een coördinerende en stimulerende rol opnemen voor de bibliotheken in België. Dat gebeurt nu onvoldoende.

3. Europees beleidsniveau

Verlaging van het btw-tarief op digitale boeken

In 25 van de 27 lidstaten van de EU wordt de inhoud van een gedrukt boek belast tegen een zero btw-tarief of een verlaagd btw-tarief (6%). Dit geldt niet voor e-boeken in ons land, waarvoor 21% btw verrekend wordt. Dit is schadelijk voor de innovatie in de boekensector. Het veroorzaakt ook sterke ongelijkheden tussen lokale en multinationale platformen. In navolging van de Franse wetgeving mag de btw-voet ook in België **niet gebaseerd zijn op de vorm of de drager van het boek, maar op de inhoud** daarvan. E-boeken worden nu ongelijk behandeld door de fiscus en dat heeft ongewenste economische en culturele effecten voor de boekensector. Het zet een ernstige rem op de ontwikkeling van innovatieve digitale inhoud.

Als e-boeken in andere landen tegen een lager btw-tarief verkocht worden, creëert dat een de facto **concurrentieel nadeel** voor Belgische uitgevers en boekhandelaren. Omzet die in het buitenland gegenereerd wordt, levert ook geen fiscale inkomsten op voor de Belgische overheid. De consument eist dat e-boeken goedkoper zijn waardoor uitgevers, boekhandelaren en auteurs op hun marge moeten inbinden. Omdat papieren boeken al een verlaagd tarief hebben, heeft een verlaging van het tarief op e-boeken geen invloed op de begroting van de overheid. Aangezien deze kwestie ook op Europees niveau wordt besproken, pleit het BoekenOverleg bij zowel de Federale als de Vlaamse regering om de passende stappen te zetten om het btw-tarief op digitale boeken (zowel op een drager als online) te verlagen naar 6%.

Verlaging van het btw-tarief op elektronische publicaties

Het BoekenOverleg vraagt een verlaagd btw-tarief voor elektronische publicaties. Voor gedrukte informatie hanteert België, zoals de meeste EU-landen, een verlaagd btw-tarief van 6%. Voor kranten en weekbladen is dat zelfs 0%. Voor (vaak dezelfde) informatie in elektronisch formaat geldt echter het standaardtarief van 21%. De boekensector pleit voor een verlaagd btw-tarief voor alle informatie (ook muziek en speelfilm) ongeacht of ze op analoge of op digitale wijze aan het publiek wordt aangeboden.

Europeana

Europeana⁵ is in vele opzichten een belangwekkend initiatief. Het verhoogt de zichtbaarheid van het Europese culturele erfgoed, stimuleert het gebruik ervan en zet aan tot digitalisering. Europeana biedt essentieel bronnenmateriaal voor onze kenniseconomie en onze creatieve industrieën. Een **structurele financiering** is daarbij essentieel. Daarin moeten ook budgetten voor digitalisering voorzien worden. Europeana moet meer inzetten op een duurzame relatie met de *content providers*. Deze hebben onder meer nood aan degelijke informatie over het gebruik van hun content binnen Europeana. Europeana moet meer nadruk leggen op de **kwaliteit** van de gegevens, zowel digitale content als metadata, die via Europeana verzameld worden. Dit geldt in het bijzonder als die gegevens via Europeana verder verspreid worden. Een **duurzame bewaring** van de verzamelde gegevens is een ander belangrijk aandachtspunt. Ook is een duurzame oplossing wenselijk voor *user generated content*.

5 <http://www.europeana.eu/>

Openbare bibliotheken

Europa 2020 is de groeistrategie van de EU voor de komende 10 jaar. De EU moet een slimme, duurzame en inclusieve economie worden in een snel veranderende wereld. Dit betekent dat de EU en de EU-landen samen moeten werken aan meer werkgelegenheid, hogere productiviteit en meer sociale samenhang. Openbare bibliotheken zijn een belangrijk instrument in de realisatie van de doelstellingen van deze groeistrategie. Ze spelen een rol in informeel en formeel leren. Ze dragen bij aan de realisatie van e-inclusie en sociale inclusie. Het BoekenOverleg vraagt dat Europa expliciteert hoe **openbare bibliotheken een duidelijke rol kunnen spelen** in de acties en de programma's voor de uitvoering van Europa 2020 en de digitale agenda.

E-inclusie voor mensen met een leesbeperking

De technologische ontwikkelingen brengen een inclusieve samenleving meer binnen bereik, waaraan mensen met een leesbeperking volledig en volwaardig kunnen participeren. Bibliotheekvoorzieningen voor mensen met een leesbeperking (zoals Luisterpunt in Vlaanderen) moeten hun digitale boeken kunnen verspreiden in een voor de doelgroep toegankelijk formaat (braille en Daisy-luisterboeken), net zoals in Nederland, Scandinavië en vele andere landen wereldwijd.

Via een raamovereenkomst (uit 2011) tussen de Vlaamse Uitgevers Vereniging (VUV) en Luisterpunt werden al belangrijke stappen gezet voor een betere e-inclusie voor mensen met een leesbeperking. Gezien de nieuwe technologische ontwikkelingen is het wenselijk om deze raamovereenkomst uit te breiden en te actualiseren.

Het is essentieel dat de Vlaamse overheid steun verleent aan Luisterpunt en VUV om verder te evolueren en om met eventuele Europese middelen en in een Europese context samen met haar partners uit Nederland een innoverend pilootproject uit te werken. De Europese context wordt bepaald door:

- ❖ het Europees *Memorandum of Understanding* (2010), ondertekend door de Europese uitgeversorganisatie, blindenorganisatie en dyslexieorganisatie en met steun van de Europese Commissie, dat *cross border lending* en online distributie mogelijk maakt;
- ❖ het European Trusted Intermediary Network (ETIN, opgericht in 2012 en waarin VUV en Luisterpunt bestuursfuncties hebben opgenomen) dat binnen Europa het vrije verkeer van toegankelijke publicaties voor personen met een leesbeperking wil realiseren.

Europese middelen

Elke partner van het BoekenOverleg maakt deel uit van een of meer internationale netwerken. Dergelijke contacten zijn onontbeerlijk voor de aanpak van grensoverschrijdende problematiek, de toetsing van ieders landelijke aanpak en de uitwisseling van expertise.

Het Boekenoverleg vraagt financiële ondersteuning van formele en informele Europese **partnernetwerken**, een beperking en een versoepeling van de administratieve en financiële last van Europese projectaanvragen, en de mogelijkheid om geslaagde praktijken voort te zetten over de beperkte duur van een project heen.

Het BoekenOverleg vraagt voldoende aandacht voor letteren en vertalingen in het **Culture Programme** van de Europese Unie.

Behoud de Begeerte
www.begeerte.be

Passa Porta
www.passaporta.be

Bibnet
www.bibnet.be

PEN Vlaanderen
www.penvlaanderen.be

Boek.be
www.boek.be

Poëziecentrum
www.poeziecentrum.be

CANON Cultuurcel
www.canoncultuurcel.be

Schrijverspodium
www.schrijverspodium.be

Creatief Schrijven
www.creatiefschrijven.be

Stichting Lezen
www.stichtinglezen.be

Koninklijke Academie voor Nederlandse Taal- en Letterkunde
www.kantl.be

Letterenhuis
www.letterenhuis.be

Stripgids
www.stripgids.org

Luisterpunt
www.luisterpuntbibliotheek.be

Vlaamse Auteursvereniging
www.auteursvereniging.be

Vlaams Fonds voor de Letteren
www.vfl.be

Vlaamse Erfgoedbibliotheek
www.vlaamse-erfgoedbibliotheek.be

Vlaamse Uitgevers Vereniging
www.boekenvak.be/voor-uitgevers/vlaamse-uitgeversvereniging

Vereniging Vlaamse Boekverkopers
www.boekenvak.be/voor-boekhandels/vereniging-vlaamse-boekverkopers

Vlaamse Vereniging voor Bibliotheek, Archief & Documentatie
www.vvbad.be

Colofon

BoekenOverleg
p/a Vlaams Fonds voor de Letteren
Generaal Van Merlenstraat 30
2600 Berchem

Contact: michiel.scharpe@vfl.be

Redactie: BoekenOverleg
Eindredactie: Marijke Hoflack
Vormgeving: Gunther Fobe
Druk: NewGoff
Wettelijk depot D/2013/9430/2

